

DZIAŁ X

EDUKACJA I WYCHOWANIE

Uwagi ogólne

1. Z dniem 1 września 1999 r. rozpoczęto wprowadzanie reformy ustroju szkolnego, której zasady reguluje ustawa z dnia 8 I 1999 r. — Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. Nr 12, poz. 96) z późniejszymi zmianami.

- W wyniku wdrażania nowego systemu edukacji:
- w roku szkolnym 1999/2000 w miejsce dotychczasowych 8-letnich szkół podstawowych powstały 6-letnie szkoły podstawowe i 3-letnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa; w roku szkolnym 2001/02 nie było naboru do klas pierwszych szkół ponadpodstawowych dla młodzieży, tj. zasadniczych (zawodowych) i średnich ogólnokształcących oraz zawodowych — na podbudowie programowej klasy VIII szkoły podstawowej (nie dotyczy szkół średnich zawodowych — na podbudowie programowej szkoły zasadniczej — zawodowej), natomiast nadal trwał nabór do klas pierwszych szkół ponadpodstawowych dla dorosłych,
 - w roku szkolnym 2002/03 zaczął funkcjonować system szkół ponadgimnazjalnych (I klasa), obejmujący: 2—3-letnie zasadnicze szkoły zawodowe, 3-letnie licea ogólnokształcące, 3-letnie licea profilowane i 4-letnie technika.

2. W związku ze stopniowym wprowadzaniem reformy ustroju szkolnego, obok **szkół ponadgimnazjalnych** (dla absolwentów gimnazjum), działają jeszcze — do czasu zakończenia cyklu kształcenia — **szkoły ponadpodstawowe** (dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej) oraz ich oddziały będące w strukturze szkół ponadgimnazjalnych (część szkół ponadpodstawowych została przekształcona w szkoły ponadgimnazjalne).

3. Prezentowane w dziale dane dotyczą: wychowania przedszkolnego, szkolnictwa dla dzieci i młodzieży (podstawowego, gimnazjalnego, ponadpodstawowego i ponadgimnazjalnego), szkolnictwa policealnego, szkolnictwa wyższego oraz szkolnictwa dla dorosłych (podstawowego, gimnazjalnego, ponadpodstawowego i ponadgimnazjalnego).

4. Dane obejmują szkoły i placówki prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty i województwa) oraz inne osoby prawne i fizyczne.

5. **Szkoły dla dzieci i młodzieży** obejmuje:
1) **szkoły podstawowe** (łącznie ze specjalnymi),

CHAPTER X

EDUCATION

General notes

1. On 1 IX 1999 the introduction of school system's reform was initiated, the rules of which were regulated by the Law of 8 I 1999 — Regulations introducing the reform of school system (Journal of Laws No. 12, item 96) with later amendments.

As a result of introduction of new educational system:

- in 1999/2000 school year instead of 8-year primary schools, 6-year primary schools and 3-year lower secondary schools were established, education in which was compulsory; due to this since 2001/02 no enrolment will have been carried out to first grades of upper secondary (post-primary) schools for youth, i.e. basic vocational schools and secondary schools general secondary and vocational schools — on the programme basis of 8-year primary school (irrelevant for secondary vocational schools — with programme basis of basic vocational schools), however enrolment to first grades of upper secondary (post-primary) schools for adults was still in progress,
- in 2002/03 school year a system of upper secondary schools (1st grade), including: 2—3-year basic vocational schools, 3-year general secondary schools, 3-year specialized secondary schools, and 4-year technical secondary schools.

2. In relation to gradual introduction of school system's reform, besides **upper secondary schools** (for graduates of lower secondary schools), there are still operating — by the time of finishing the educational cycle — **upper secondary (post-primary) schools** (for graduates of 8-year primary school) and their sections, which are in the structure of upper secondary schools; a part of upper secondary (post-primary) schools was transformed into upper secondary schools.

3. Data, presented in the chapter are related to: pre-primary education, schools for children and youth, i.e. primary, lower secondary, upper secondary (post-primary) schools and upper secondary schools, as well as post-secondary schools, tertiary education and schools for adults, i.e. primary, lower secondary, upper secondary (post-primary) schools and upper secondary schools.

4. Data include schools and establishments managed by central (government) entities and local self-government entities (gminas, powiats and voivodships), as well as by other legal and natural persons.

spośród których wyróżnia się:

- a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
- b) szkoły filialne (bez szkół specjalnych),
- c) „małe szkoły” (bez szkół specjalnych), organizowane od roku szkolnego 2001/02, prowadzące klasy I—III dla uczniów, którzy mają utrudniony dostęp do szkół (głównie ze względu na znaczną odległość od miejsca zamieszkania),
- d) szkoły artystyczne nie dające uprawnień zawodowych (bez szkół specjalnych), realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej,
- e) szkoły (klasy) przysposabiające do pracy zawodowej (do roku szkolnego 1998/99).

Dzieci w wieku 6 lat mają prawo do rocznego przygotowania w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych i przedszkolach (łącznie ze specjalnymi);

- 2) **gimnazja** (łącznie ze specjalnymi), spośród których wyróżnia się:

- a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
- b) filie gimnazjów (bez szkół specjalnych) — tylko w roku szkolnym 2000/01,
- c) szkoły artystyczne II stopnia realizujące jednocześnie program gimnazjum — tylko w roku szkolnym 1999/2000,
- d) szkoły przysposabiające do pracy na podbudowie programowej VI klasy szkoły podstawowej;

- 3) **szkoły ponadpodstawowe** (łącznie ze specjalnymi), obejmujące:

- a) szkoły zasadnicze (zawodowe),
- b) szkoły średnie:
 - licea ogólnokształcące,
 - zawodowe: licea i technika, licea zawodowe oraz — bez szkół specjalnych — licea techniczne i szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe;

- 4) **szkoły ponadgimnazjalne** (łącznie ze specjalnymi), obejmujące:

- a) zasadnicze szkoły zawodowe,
- b) licea ogólnokształcące,
- c) licea profilowane,
- d) technika.

6. Szkoły policealne — kształcące w formie dziennej, wieczorowej (do roku szkolnego 2001/02 określane jako stacjonarne) lub zaocznej — obejmują:

- 1) policealne szkoły zawodowe (1-, 2- lub 3-letnie), łącznie ze szkołami specjalnymi;
- 2) nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia nauczycielskie (w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata; bez szkół specjalnych) prowadzone przez wydziały edukacji wojewódzkich urzędów marszałkowskich (do 1998 r. — przez kuratora oświaty).

7. Szkolnictwo specjalne organizowane jest dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzeba-

5. Schools for children and youth include:

- 1) **primary schools** (including special schools), of which:

- a) sports schools and athletic schools (excluding special schools),
- b) branch schools (excluding special schools),
- c) "small schools" (excluding special schools) organized since 2001/02 school year, comprising grades I—III for children who have limited access (primarily due to distance from place of residence),
- d) art schools not leading to professional certification (excluding special schools) simultaneously conducting a primary school programme,
- e) job-training schools (classes), until 1998/99 school year.

At the age of 6 children have a right to receive one year pre-school education (preparing them for school) which is carried out either in nursery schools or in pre-school sections of primary schools;

- 2) **lower secondary schools** (including special schools), of which:

- a) sports schools and athletic schools (excluding special schools),
- b) lower secondary branch schools (excluding special schools) — only in 2000/01 school year,
- c) job-training schools on the basis of 6th grade of primary school — only in 1999/2000 school year,;
- d) job-training schools on the basis of 6th class of primary school;

- 3) **upper secondary (post-primary) schools** (including special schools), include:

- a) basic vocational schools,
- b) secondary schools:
 - general secondary schools,
 - vocational schools: specialized secondary and technical schools, vocational secondary schools as well as — excluding special schools — general-technical secondary schools and art schools leading to professional certification;

- 4) **upper secondary schools** (including special schools) include:

- a) basic vocational schools,
- b) general secondary schools,
- c) specialized secondary schools,
- d) technical secondary schools.

6. Post-secondary schools — educating in day, evening or weekend form include:

- 1) post-secondary vocational schools (1-, 2- or 3-year), including special schools;
- 2) foreign language teacher training colleges as well as teacher training colleges (in which graduates do not receive title of licentiate; excluding special schools) conducted by education departments of voivodship marshals' offices (until 1998 — conducted by the superintendent of education offices).

mi edukacyjnymi, w tym dla młodzieży niepełnosprawnej. Kształcenie może być realizowane w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej. Kształcenie specjalne odbywa się w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych, w szkołach ogólnodostępnych (w których tworzone są oddziały specjalne lub klasy integracyjne, ogólnodostępne, terapeutyczne i wyrównawcze) oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych lub zakładach opieki zdrowotnej.

8. Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze są to placówki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w wieku 3 lat i więcej, które z racji niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do przedszkola lub szkoły.

9. Ośrodki rehabilitacyjno-wychowawcze są placówkami umożliwiającymi dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim realizację obowiązku szkolnego poprzez uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych.

10. Szkolnictwo wyższe obejmuje szkoły państwowe i niepaństwowe. Uczelnie niepaństwowe tworzone są na podstawie zezwolenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. Dane nie obejmują szkół resortu obrony narodowej oraz szkół resortu spraw wewnętrznych i administracji. Szkolnictwo wyższe obejmuje kształcenie realizowane w systemie studiów dziennych, wieczorowych, zaocznych i eksternistycznych.

Informacje z zakresu szkolnictwa wyższego:

- 1) podano łącznie z nauczycielskimi kolegiami języków obcych, w których absolwentom nada się tytuł licencjata;
- 2) obejmują cudzoziemców studiujących w Polsce;
- 3) nie obejmują Polaków studiujących za granicą.

Studentów i absolwentów wykazano zgodnie z siedzibą poszczególnych szkół wyższych łącznie z filiami, wydziałami i instytutami zamiejscowymi oraz punktami konsultacyjnymi.

11. Szkolnictwo dla dorosłych realizowane w formie dziennej i wieczorowej (do roku szkolnego 2001/02 określanej jako stacjonarnej) oraz zaocznej obejmuje:

- 1) szkoły podstawowe dla dorosłych oraz do roku szkolnego 2000/01 — podstawowe studium zawodowe;
- 2) gimnazja dla dorosłych oraz w roku szkolnym 2000/01 — podstawowe studium zawodowe;
- 3) szkoły ponadpodstawowe:
 - a) zasadnicze (zawodowe) dla dorosłych,
 - b) średnie:
 - licea ogólnokształcące dla dorosłych,
 - zawodowe dla dorosłych: licea i technika, licea zawodowe oraz do roku szkolnego 2000/01 — średnie studium zawodowe;
- 4) szkoły ponadgimnazjalne:
 - a) zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych,

7. Special schools are organized for handicapped children and youth with special educational needs. Education may be conducted within the school system or individually. Special education occurs in special schools operating independently, in mainstream schools (in which special departments or integration, mainstream, therapeutic and compensatory classes are established) as well as in special educational centres or health care institutions

8. Special educational centres are facilities for handicapped children and youth, aged 3 and older who, for reasons of their disability, are not able to attend regular schools or nursery schools.

9. Rehabilitation-education centres are facilities making it possible for children and youth with a mental retardation-profound to meet their obligation to receive an education through participating in rehabilitation-education classes.

10. Tertiary education comprises state and non-state higher education institutions. Non-state higher education institutions are established on the basis of a permit of the Ministry of National Education and Sport. Data do not include Academies of the Ministry of National Defence and Academies of the Ministry of the Interior and Administration. Tertiary education (university level) includes full-time, evening, weekend and extramural schooling.

Data regarding tertiary education:

- 1) include foreign language teacher training colleges in which graduates receive the title of licentiate;
- 2) include foreigners studying in Poland;
- 3) do not include Poles studying abroad.

Data on students and graduates is given according to the seats of higher education institutions including branch sections, faculties and institutes operating in a place different than the place of their seat and consultative points.

11. Schools for adults educating in day and evening as well as weekend form include:

- 1) primary schools for adults as well as until 2000/01 school year — primary vocational extramural studies;
- 2) lower secondary schools for adults as well as in 2000/01 school year — primary vocational extramural studies;
- 3) upper secondary (post-primary) schools:
 - a) basic vocational schools for adults,
 - b) secondary schools:
 - general secondary schools for adults,
 - vocational secondary schools for adults: specialized secondary and technical schools, vocational secondary schools as well as until 2000/01 school year — secondary vocational extramural studies;
- 4) upper secondary schools:
 - a) basic vocational schools for adults,
 - b) general secondary schools for adults,
 - c) specialized secondary schools for adults,

- b) licea ogólnokształcące dla dorosłych,
- c) licea profilowane dla dorosłych,
- d) technika dla dorosłych.

12. Dane o **nauczycielach**, poza nauczycielami akademickimi, dotyczą nauczycieli (łącznie z nauczycielami religii) zatrudnionych przy realizacji obowiązujących zadań edukacyjnych, tj. bez wychowawców świetlic, bibliotekarzy, prowadzących wyłącznie zajęcia pozalekcyjne itp.

Dane o nauczycielach akademickich dotyczą zatrudnionych na stanowiskach: profesora, docenta, adiunkta, asystenta oraz zatrudnionych na pozostałych stanowiskach dydaktycznych: starszego wykładowcy, wykładowcy, lektora, instruktora, z tym, że w przypadku wyższych szkół zawodowych nie występują stanowiska docenta i adiunkta.

Dane o nauczycielach do roku szkolnego 2000/01 dotyczą pełnozatrudnionych, a od roku szkolnego 2001/02 — pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

13. Dane dotyczące:

- 1) wychowania przedszkolnego oraz szkół (poza szkołami wyższymi) podano według stanu na początku roku szkolnego; dane o absolwentach — na koniec roku szkolnego;
- 2) szkół wyższych — prezentuje się według stanu w dniu 30 XI, a do roku szkolnego 1999/2000 — według stanu w dniu 31 XII; dane o absolwentach dotyczą liczby wydanych dyplomów ukończenia studiów wyższych; absolwenci wykazani są z poprzedniego roku szkolnego (np. dla roku szkolnego 2002/03 absolwenci z roku szkolnego 1 X 2001—30 IX 2002); do roku szkolnego 2000/01 wykazywani byli w roku kalendarzowym.

14. Internat to placówka opiekuńczo-wychowawcza przeznaczona dla młodzieży uczęszczającej do szkół ogólnokształcących i zawodowych zlokalizowanych poza stałym miejscem zamieszkania. Bursa to międzyszkolna placówka pełniąca funkcję internatu.

d) *technical secondary schools for adults.*

12. Data regarding **teachers**, excluding academic teachers, concern teachers (including teachers of religion) employed in obligatory teaching programmes, i.e., excluding community centre educators and librarians conducting exclusively extracurricular activities, etc.

Data regarding academic teachers concern the positions: professor, assistant professor, tutor and assistant as well as other didactic positions: senior lecturer, lecturer, lector, instructor however, the positions assistant professor and tutor do not occur in higher vocational schools.

Data regarding teachers until 2000/01 school year concern full-time employees and since 2001/02 school year full-time employees and part-time employees calculated as full-time employees.

13. Data regarding:

- 1) pre-primary education as well as schools (excluding higher education institutions), concern the beginning of the school year; data concerning graduates — the end of the school year;
- 2) tertiary education is presented as of 30 XI, and until 1999/2000 school year as of 31 XII; data regarding graduates concern the number of diplomas issued at the end of studies; graduates are shown from the previous school year (e.g., for 2001/02 school year, graduates from 1 X 2000—30 IX 2001 school year); until 2000/01 school year graduates were shown according to the calendar year.

14. A boarding school is a foster and educational facility designated for youth attending general and vocational schools located outside their place of permanent residence. A dormitory is an inter-school facility serving as a boarding school.